

analizirati razmještaj faktora u samoupravnim poduzećima. Autor je također načinio paralelu prema korporativnom udruživanju i prema kooperativnom poduzetništvu.

U kritici prethodno izložene analize modela (autor priloga: Roland Pohlig) pokušava ukazati na to, kako su njezini rezultati (analize) utoliko problematični, ukoliko se oslanjaju na premise modela, koje su posuđene od teorije »kapitalističkog poduzetništva«.

U šestom prilogu: »Konflikt i racionalnost u samoupravnom poduzetništvu« (autor: Helmut Leipold) pokušava se dati analizu formalne racionalnosti i analiza poslovne politike u poduzećima u odnosu na ekonomske posljedice.

U narednom prilogu tretiraju se »Problemi politike zapošljavanja u radničkom samoupravljanju« (autori: Joachim Hof i Ulrich Wagner). Oni ističu ovisnost između privredne politike i ciljeva poduzeća te pokušavaju izložiti interese za pošljavanja u samoupravnim poduzećima.

Posljednji prilog: »Makroekonomski stabilizacioni problemi u tržišnoj privredi Jugoslavije« (autori: Dieter Cassel i H. Jörg Thieme) nastoji pronaći, koje mogućnosti postoje u jugoslavenskoj socijalističkoj tržišnoj privredi za korigiranje disproporcionalnog razvoja makroekonomskih veličina (ukupna novčana masa, nivo cijena, zapošljavanje, privredni rast itd.), koje rezultiraju iz uvjetovanosti poretka.

U svim prilogima u prvi plan se ističe pitanje funkcionalne sposobnosti sistema tržišne privrede u uvjetima radničkog samoupravljanja. Pokušavajući dati odgovor na pitanje stabilizacionog programa, autori su skloni tezi da bi i na jugoslavenskom samoupravnom modelu bila efikasna primjena monetarne stabilizacione teorije zapadne tržišne privrede.

Citatelju ove knjige upada u oči napor i dobronamjernost autora. Njihov pristup u obradi teme radničkog samoupravljanja u Jugoslaviji ostaje informativno kritički s naglašenom tendencijom da se predmet osvijetli sa što više detalja i da se u odnosu na pojedina rješenja, bilo stvarna, bilo moguća, ukaže na neke moguće alternative. U prilogima nastoje da zadrže pretpostavljeni odnos prema osnovnim postulatima znanstvenog razgovora. Knjigu možemo slobod-

no shvatiti kao refleksiju, mišljenje o našem društveno-političkom sistemu koje dolazi s »druge strane«. Izdavanje ove knjige jest svjedočanstvo ozbiljosti i pažnje s kojom strani teoretičari prate naš samoupravni socijalistički razvoj, što možemo shvatiti kao potvrdu i od strane dojučerašnjih skeptika, o široj relevantnosti našeg samoupravnog socijalističkog sistema kao takova knjiga predstavlja vrlo zanimljivo i informativno štivo pa je preporučavamo našim čitaocima.

Stjepan Dolenc

Theodor Bergmann

AGRARPOLITIK UND AGRARWIRTSCHAFT SOZIALISTISCHER LÄNDER

Plakat — Bauernverlag, Universität Hohenheim, Stuttgart 1973, 287 stranica

Bergman, barem ruralnim sociolozima, nije nepoznat u našoj javnosti. Bavi se uglavnom problematikom agrara, a pisao je i o jugoslavenskoj poljoprivredi. Ova knjiga nastala je kao rezultat dugogodišnjeg rada, osobito u seminarima u Göttingenu i Hohenheimu, a namijenjena je prvenstveno studentima, koji teže dolaze do literature za ovu problematiku.

Sadržaj knjige podijeljen je u sedam poglavlja. Ona su manje zasebne cjeline, ali u osnovi komplementarne. Autor polazi od činjenice da je problem hrane u svijetu sve aktuelniji i da se ne može prijeći preko rezultata socijalističkih revolucija, koje su donijele i neke specifičnosti u organizaciji poljoprivrede.

U prvom dijelu Bergmann govori o općim karakteristikama socijalističkih zemalja navodeći pokazatelje struktura i promjena u njima. Drugi je dio posvećen zemljama s kolektivističkom poljoprivredom (SSSR, DDR, ČSR), treći govori o zemljama s nekolektivističkom poljoprivredom (SFRJ, Poljska), a četvrti je posvećen socijalističkim zemljama u razvoju (Kina, Kuba, DR Vijetnam). U ostala dva poglavlja autor piše o marksističkoj agrarnoj koncepciji i problemu uspoređivanja i tendencijama razvitka.

Osnovna autorova teza jest da specifičnosti društvenog razvitka (historijske i kulturne) čine objektivni temelj specifičnosti agrarne politike i modela u poljoprivredi. Komparirajući pojedine karakteristike — tipološkim pristupom — Bergmann smatra da su kolektivizirani oblik organizacije u poljoprivredi cija, narodne komune, kibutki, samo prihvatljiv za pojedine zemlje. U daljnjem se razvitku ne očekuje ukidanje kolektivističke privrede, jer je došlo do demokratizacije i zajedničke svijesti o prihvatljivosti takva oblika u ostvarenju vlastitih ciljeva, kao što se ne može očekivati niti ukidanje privatnoga (ili njegovo širenje u Jugoslaviji), jer je ono našlo svoje mjesto u privredi ove zemlje, a njegovo širenje je limitirano.

Bergmannova knjiga »Agrarna politika i poljoprivreda socijalističkih zemalja«, pisana je veoma sažeto i stručno. Ona prikazuje osnovne momente razvitka pojedinih zemalja, promjenu struktura i politiku, sve potkrijepljeno sa preko 140 tablica i grafikona. Vrlo su interesantne njegove usporedbe nekih oblika organizacije u poljoprivredi, što za čitaoce koji se i bave ovom problematikom može biti veoma korisno. Iako je u nekim objašnjenjima autor pomalo štur, to ne bismo uzeli kao nedostatak jer (podacima) čitaoca navodi na razmišljanje.

Knjigu preporučujemo osobito studentima u okviru kolegija »Sociologija naselja« kao korisnu literaturu i izvor podataka, koje će inače teže naći sistematizirane. Bilo bi korisno kad bi postojala mogućnost da se ova knjiga prevede.

Ivan Cifrić

Grupa autora

OD UDRUŽENOG RADA DO ASOCIJACIJE SLOBODNIH PROIZVOĐAČA I i II

Naše teme, Zagreb, 1975. 215 + 213 str.

Nešto preko godinu dana poslije savjetovanja, koje su organizirali Gradski komitet i Komisija za idejno-političku i organizacionu izgradnju Saveza komunista Gradske konferencije SKH Zagreba i Istraživački, izdavački i obrazovni centar »Naše teme«, ugledali su svjetlost dana materijali »studioznih saopćenja

i diskusija« s ciljem da čitateljima omogućе »dublje ovladavanje teorijom procesa udruživanja rada i praksom organiziranja na toj osnovi« (5). Sama činjenica da su među koricama od dvije simpatično opremljene knjige prilozi trideset autora govori o značajnoj obuhvatnosti i interdisciplinarnosti pristupa udruženom radu koji »nije tek puka ustavno-pravna kategorija niti pak samo buduća praksa našeg društvenog života, nego, kao revolucionarno opredjeljenje, istovremeno znači i sadašnju etapu ostvarenja Marxovih ideja na putu izgradnje asocijacije slobodnih proizvođača« (5).

Prvu knjigu čine slijedeći prilozi: Vladimir Bakarić »Prema asocijaciji slobodnih proizvođača« (uvodno saopćenje na savjetovanju); Milka Planinc »Zadaci Saveza komunista u ovoj etapi revolucije«; Leon Geršković »Teze za »političko-ekonomski sistem po Ustavu 1974.«; Dragomir Vojnić »Udruženi rad i razvoj privrednog sistema«; Ante Lešaja »Udruženi rad u robnoj privredi socijalističkog društva«; Drago Gorupić »Samoupravno udruživanje rada u privredi« Pero Jurković »Udruženi rad — nosilac ekonomske politike«; Dragomir Drašković »Udruženi rad — istorijski nov proces društvene proizvodnje«; Ivan Sifter »Od poduzeća, OOUR-a, do udruženog rada«; Josip Županov »Udruženi rad i hipoteka grupnog poduzetništva«; Mirko Car »Unutrašnji sistem u samoupravnoj organizaciji udruženog rada i njegove funkcije«; Ivo Burić »O nekoliko praktičnih pitanja socijalističke afirmacije minulog rada«; Ivan Cifrić »Neki aspekti udruženog rada i udruživanje individualnih poljoprivrednih proizvođača« i Helmut Landher »Ekonomska morfologija i uloga udruženog rada kao predmeti istraživanja«.

U drugoj knjizi, koja po obujmu ne zaostaje za prvom, nalaze se radovi: Jakov Blažević »Samoupravna socijalistička demokracija i odumiranje države«, Marinko Gruić »Savez komunista — organizacija radničke klase«, Dušan Bilandžić »Praktične dileme u ostvarivanju društvene uloge organizacija Saveza komunista«, Jovan Mirić »Savez komunista, interesi, udruženi rad«, Ivan Perić »Udruženi rad i socijalistička demokracija«, Mile Maksić »Radnička kontrola — faktor jačanja razvoja samoupravnih socijalističkih odnosa«, Matko Meštović »Udruženi rad i znanstveno-tehnološka revolucija«, Mirko Bošnjak »Kulturna